

De woencirkel

door Joseph Hart

Deze roman, oorspronkelijk in het Engels geschreven als *The Yard*, behandelt het gevoelige thema van de slavernij en de gevolgen daarvan voor de latere generaties Curaçaoënaars en de huidige relatie tussen de etnisch zeer gevarieerde bevolking van het eiland, waar verdeeldheid bijna symptomatisch is, gevoed door de overblijfselen van dit slavenverleden.

Deze gevoeligheden zijn nog steeds merkbaar wanneer huidskleur maar al te vaak een primaire beoordelingsfactor is voor veel mensen die bitter weinig weten van Afrika en de rijke geschiedenis van dit werelddeel, waar de eerste mens vandaan komt en van waaruit de Egyptische cultuur is ontstaan en daarna overgeplant naar het Midden-Oosten en via Griekenland naar Europa. *De Woencirkel* voert de lezer terug in tijd naar dat koloniaal slavenverleden en beschrijft de hedendaagse relaties tussen de verschillende karakters gezien vanuit deze achtergrond.

Uiteraard speelt dit verleden een belangrijke rol in de omgangsnormen en taalgebruik van de lokale taal - het Papiamentu!

Bepaalde negatieve uitdrukkingen zijn te herleiden naar gevoelens van minderwaardigheid, geworteld in dit verleden, zoals 'drecha koló' (kleur verbeteren), wanneer iemand met een donkere huid trouwt met iemand die aanzienlijk lichter gekleurd is, waardoor het kind lichter gekleurd ter wereld komt en hopelijk met betere mogelijkheden. En zo zijn er meer van deze denigrerende uitdrukkingen, zoals 'mal kabei' (slecht haar), waarmee 'kroes haar' wordt bedoeld. Deze uitdrukkingen worden nu minder vaak gebruikt, zeker door de jongere generatie, naargelang beter onderwijs voor iedereen meer mogelijkheden opent.

Een andere gevoeligheid is de relatie met Nederland en Nederlanders, waarbij het koloniale slavenverleden een rol speelt en ook het gevoel van ondergeschikt te zijn aan Nederlandse overheidsbemoeienissen m.b.t. bepaalde rijkswetten.

Dit gevoel van minderwaardigheid was veel erger, maar naargelang meer Curaçaoënaars universitaire studies hebben afgerond, en de leerkrachten grotendeels van het eiland afkomstig zijn, heeft deze ontwikkeling een nivellerende werking gehad op de verhouding tussen de alwetende Nederlander en de afgestudeerde Curaçaoënaar. Hierdoor krijgt de uitdrukking - *Nos mes por / we kunnen het zelf wel* - steeds meer ingang, maar is dit politiek gezien nog niet algemeen en dit is in een referendum duidelijk gebleken, toen de meerderheid opteerde voor behoud met de banden met Nederland.

Ik heb dit minderwaardigheidsgevoel besproken in mijn 3de roman – *Kruispunt* – waarin de hoofdpersoon Frensel ontzettend gevoelig is m.b.t. dit aspect. Zolang het slavernij verleden niet als een historisch gegeven wordt behandeld in het onderwijs en Afrika en haar cultuur niet aan de orde komen, zal dit gevoel van historisch gegroeide minderwaardigheid een rol blijven spelen in onze maatschappij.

Omdat dit onderwerp mij altijd heeft geboeid, heb ik het toonaangevende werk van David Brion Davis bestudeerd: *INHUMAN Bondage - The rise and fall of Slavery in the New World*.

Davis heeft een brede erkenning op het gebied van de slavernij en heeft veel publicaties op zijn naam, waarvoor hij ook de prestigieuze 'Pulitzer Prize' heeft gekregen.

De vonk van inspiratie die deze roman deed ontstaan was de ervaring van een trouwe vriendin die het proces van regressieve therapie heeft meegemaakt via hypnose en door haar vorige levens werd geleid. Dit leidde ertoe dat ik de werken van Dr. Brian Weiss ging bestuderen, die de talrijke aspecten van reïncarnatie beschrijft die hij in de loop van zijn jarenlange praktijk als psychiater heeft meegemaakt: *Many Lives, Many Masters – Only Love Is Real – Messages from the Masters*.

Het is tegen deze achtergrond dat ik *De wooncirkel* heb geconcipieerd. De hoofdpersonages zijn het huidskleur probleem ontgroeid door hun opleiding, ofschoon zij zich wel degelijk bewust zijn van de vele kleurschakeringen en hoe

dit aspect nog steeds bij de minder ontwikkelde landgenoten een rol speelt, en zelfs weerstanden oproept bij deze groep wanneer het voorstel wordt gelanceerd om de in verval geraakte stadswoning omringd door de kleine slavenverblijven te restaureren vanwege diens architectonische en historische waarde.

Een korte indruk van dit pand aan het begin van de roman:

In de toenemende avondschemering stak het dreigend af tegen de dieprode hemel, terwijl het licht van de ondergaande zon het moest afleggen tegen de dichter wordende duisternis die schuil ging in de ogen en monden, klaar om angst te zaaien in het hart van ontvankelijke zielen.

De contouren suggereerden een indrukwekkend gebouw, dat ondanks het toenemende verval, nog steeds ontzag en angst inboezemde, zoals het majestueus en in gedurfde lijnen omhoog rees tot de gevleugelde bovenverdiepingen, die getuigden van een bewogen verleden

En nu een kort historisch gegeven om de achtergrond van deze roman te kunnen plaatsen.

Nederland begint in de 17de eeuw met de slavenhandel wanneer de West-Indische Compagnie in 1637 een belangrijk bastion in West-Afrika op de Portugezen veroverd: fort Elmina in Ghana.

De Nederlanders verschepen zo'n 600.000 Afrikanen, 5 procent van het totaal van naar schatting 12 miljoen die tussen de 15de tot de 19de eeuw door de Europeanen als slaaf worden verhandeld.

Morele bezwaren zijn er nauwelijks. Terwijl slavernij in West-Europa verboden is, wordt de trans-Atlantische slavernij met de Bijbel in de hand verdedigd.

De volgende passage illustreert het bovenstaande wanneer Marinus Hanze, de plantage eigenaar die Dalila koopt, zijn gevoelens beschrijft in zijn dagboek:

Uit het dagboek van Marinus Frederik Hanze:

Ondanks mijn gebeden voel ik mij bezeten van die Mandina hoer Dalia, zoals ik haar heb genoemd. Ze is trots, is niet bang, en loopt op een manier om de duivel zelf te verleiden. Moge God mij vergeven voor de onzedige gedachten die ik koester jegens deze vrouw. Heb ik 'VROUW' geschreven? Hoe kan dat nu? Ze is een slavin; geen mens. Zegt de Bijbel niet dat de kinderen van Ham

voorbested zijn om aan alle volkeren van de wereld onderworpen te zijn, en heeft God niet Kain en al zijn nakomelingen gebrandmerkt met een zwarte huid en hen vervloekt? Hoe kan ik dan aangetrokken zijn tot deze hoer? Dit is God die mij op de proef stelt door deze Mandina hoer mij te laten betoveren. Ik moet deze koorts weerstaan die mijn verstand verteert en mij vult met zondige nachtmerries!

Dit slavenverleden wordt grondig beschreven, via de hoofdpersoon, Armani, die middels reïncarnatie haar slavenverleden herleeft als Dalila van de Mandina stam, die de claustrofobische beproevingen van de Atlantische overtocht als jonge slavin overleeft, om later, ondanks de vernederingen en geweld op de plantage van de Hanze familie, de stammoeder wordt van de twee hoofdfiguren: Malaika in de 19de en Armani in de 21ste eeuw op Curaçao. *De wooncirkel* beschrijft de geestelijke ontwikkeling van de hoofdpersoon, Armani, die ondanks de verschrikkingen van haar verleden, in staat is tot vergeving in een verdeelde gemeenschap die nog steeds met haar verleden worstelt.

In zijn recensie van *The Yard*, schreef Prof. Dr. Wim Rutgers:

“Het verleden wordt niet als last gedragen ... maar wordt door de stam gezien als inspiratie voor de verre toekomst: traditioneel herkomstdenken wordt omgevormd tot vernieuwend en inspirerend toekomstdenken...”

“The yard die in de Caribische literaire traditie een plek is van deprivatie wordt in deze roman de setting voor vernieuwde inspiratie van een jonge generatie. Zelfrespect staat centraal in deze nieuwe visie.”

“The Yard verdient een ruime verspreiding om zijn drievoudige vernieuwende visie van optimisme op een centraal aspect van Curaçaos verleden – en toekomst.”

Tot zover Prof. Rutgers over *The Yard*, waarin het meest heikele probleem van de Curaçaose samenleving wordt beschreven.

Ik nodig u uit met Armani op reis te gaan wanneer zij haar vorige levens bezoekt als Dalila vanaf de verre kust van Afrika, door de onmenselijke leed tijdens de gruwelijke oversteek van Afrika naar Curaçao en op het Hanze landgoed. Als Malaika in het 19de-eeuwse Otrobanda in de wooncirkel van

Shon Janchi's woonerf, met de verrassende ontknoping in het Curaçao van de 21ste eeuw.

Tot slot, nog het volgende:

Ik schrijf niet omdat ik een spannend en mooi verhaal wil verkopen aan de lezer. Ik schrijf omdat ik niet anders kan, omdat er een uitweg moet zijn voor de intensiteit van mijn gevoelens die nauw verbonden zijn met de sociaal-culturele geschiedenis van mijn eiland, dat ondanks de verdeeldheid in kleur en inkomen, toch in staat is om prachtige voorbeelden van verdraagzaamheid en medeleven te tonen voor elkaar, en daarmee al het ongelijke weet te overtreffen.

Bron: Uitgesproken voordracht op 3 september 2017 tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van Uitgeverij In de Knipscheer in 'Podium Mozaïek' in Amsterdam ('The Twain Shall Meet').